

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

УРОК 1.

«Як парость виноградної лози, плекайте мову»

Мета уроку. Поглиблювати і розширювати знання учнів про рідну мову, розвивати читацькі інтереси; вчити виразно інтонувати поетичні твори. Виховувати повагу і любов до рідної мови, бажання наполегливо оволодівати її багатствами, підвищувати загальну мовленнєву культуру.

Матеріал до уроку. «Скільки мов може вивчити людина». («З енциклопедії українознавства». Д. Білоус «Хліб і слово», С. Воробкевич «Рідна мова», О. Пчілка «Рідне слово», «О. Олесь «О слово рідне», П. Тичина «Слово» М. Рильський «Мова», В. Симоненко» «Моя мова», Г. Петрук-Попик «Мамина мова», Д. Білоус «Чудесні барви».

Обладнання: тематична виставка книг, малюнків ілюстрації.

Хід уроку

I. Організація учнів до уроку.

— Добрий день!

У добрий час радо я вітаю Вас.

З миром зустрічаю,
щастя вам бажаю.

— А тепер давайте проведемо автотренінг і налаштуємось на урок.

Я — учень (учениця)

Я ходжу до школи.

Мене вчать учитися

Я все розумію. Я хочу все знати.

Мотивація навчальної діяльності учнів.

Вправа «Мікрофон».

— Подумайте і скажіть, яким має бути наш урок?

— А ви на уроці якими повинні бути? (уважними, активними).

— Отже, якщо ви будете такими, то ми разом створимо цікавий творчий урок. А він у нас сьогодні — незвичайний. Ми здійснимо подорож до країни «Рідна мова».

II. Створення емоційного фону уроку.

Мово моя, ти пречиста і славна,

Трепетна, наче ранкова зоря.

Ти називаєшся нині — держава,

Але в тобі є: і багатство, й краса.

Мовою рідною я розмовляю,

Вільно живу я у ріднім краю.
І Україну мою прославляю,
Вірність і серце я їй віддаю.

— Діти, яка тема вірша?

— Що означає вислів «державна мова»?

(Учні висловлюють свої міркування).

Отже, держава — це країна. Державна мова — це мова, якою розмовляє основне населення держави, якого ведеться навчання в навчальних закладах, видаються закони, пишуться документи. Державною мовою в нашій країні є українська мова, одна з найбагатших мов світу.

— Яку мову ми називаємо рідною?

— Які вірші про рідну мову ви знаєте?

2) «Хвилинка поезії».

(Діти читають вірші про мову).

3) Розповідь вчителя.

Мова — це душа народу. Народ без мови — не народ. Упродовж віків, якщо не тисячоліть, слово — рідне, українське! — живило душу, вчило бути чесним, сміливим, любити свій край, свою мову, як рідну неньку.

Минуле України навек закарбоване у рідній мові. То ж негоже її забувати, щоб, як сказав, поет, обчухраним не зрости.

IV. Повідомлення теми уроку.

— Отже, тема нашого уроку «Як парость виноградної лози, плекайте мову» — як ви її розумієте? (відповідь дітей).

V. Основна частина уроку

1) Підготовча бесіда. Не лінуйтесь любі діти, вивчати рідну мову, плекати її (дбайливо піклуватися), примножувати. Бережімо наше рідне слово, шануймо його, розмовляймо ним.

Любов до рідної мови не заперечує любові і пошани до інших мов народів.

Людина може мати тільки одну рідну мову, але людина здатна і повинна знати багато мов.

2) Це цікаво...

Ст.. «Скільки мов може вивчити людина», («Хрест.позакл. чит. 3 кл., с. 3, читає вчитель).

3) робота з виставкою книг.

— Діти, які книжки, прочитані вами, можуть бути представлені на виставці? — Назвіть їх.

— Чим ця книжка тебе привабила?

— Доведи, що вона містить матеріали про слово, мову?

— Твори яких письменників увійшли до цієї книжки? Який з них прочитав?

— Яке повідомлення підготував про прочитане?

4) Обговорення заздалегідь прочитаних творів.

а) Д. Білоус «Хліб і слово».

— Що згадали ви, читаючи цей твір?

— Чому, на вашу думку, хліб вважається святим?

— Яке значення мають хліб і слово в житті людини?

— Про яку «заповідь у книзі» говорить поет?

С. Воробкевич «Рідна мова».

б) — З якими словами звертається автор до мови, до читача?

— Скільки разів автор вжив слово «мова»?

— Для чого нам потрібна мова?

в) О. Пчілка «Рідне слово».

1) Відомості про автора.

О. Пчілка (Ольга Петрівна Косач-Драгоманова— відома українська письменниця, мати Л. Українки. Народилася в 1849 р. у м. Гадячі на Полтавщині. Поетеса здобула найвищу освіту, доступну на той час жінці, але сама не була задоволена рівнем її викладання. Згодом виступала проти такого навчання. Протягом всього життя О. Пчілка наполегливо боролася за відродження національної культури, за право говорити, писати і друкувати книжки українською мовою. На жаль, багато років чудові твори були нам недоступні для ознайомлення. І лише із здобуттям незалежності України ім'я О. Пчілки зазвучало в шані (в статтях, телепередачах, на вечорах пам'яті).

2) Читання вірша вчителем.

— Яким почуттям поетеса говорить про рідне слово?

3) Повторне читання вірша учнями (мовчки).

(Визначити настрої вірша, силу голосу, теми читання).

4) Відтворення змісту прочитаного.

— Знайдіть вирази, вжиті в переносному значенні.

— Яке їхнє значення?

— Які вирази вірша вам сподобались? Чим?

— Як ви думає

— Те, що відчувала поетеса, коли писала цей вірш?

5) Виразне читання вірша.

— Прочитайте рядки вірша, що виражають головну думку.

г) Фізкультхвилинка.

5) Доповнення, розширення, уточнення читацького досвіду учнів.

а) Робота в групах.

(Самостійна читання творів (мовчки).

1 група «О слово рідне! Орле скутий», О. Олесь.

— Які образні слова вживає поет, щоб передати красу і велич рідного слова?

2 група. П. Тичина. «Слово».

— Які почуття і переживання викликає у вас цей вірш?

— В яких строфах поет утверджує невмирущість української мови? Виразно прочитайте їх.

3 група. М. Рильський. «Мова».

— Поясніть значення вислову «Пильно й ненастанно політь бур'ян».

— Прочитайте рядки, які виразно виражають головну думку.

б) Опрацювати вірша Л. Костенко «Страшні слова, коли вони мовчать».

1) Читання вчителем.

— Слухаючи вірш, спробуємо зрозуміти, який зміст вклала поетеса у світ віршовані рядки.

(Л. Костенко розмірковує над роллю поетичного слова в житті людини.

Поет має бути щирим і чесним. І слово його тільки тоді чогось варте, коли воно вражає людські серця. Доля справжнього поета не-легка, праця його — титанічна.

Адже всі слова були чиймись, а він має їх сказати вперше, щоб ви-кликати зустрічний порух людського серця, допомогти йому піднятися над буденністю.

Інтернет-ресурси.

2) Читання учнями вголос.

Визначити головні думки. («Поезія — це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі»).

в) Читання хором вірша В. Симоненка «Моя мова».

— В чому виявляється сила і краса мови?

— В яких рядках ми знаходимо пояснення невмирущості мови?

г) Самостійне читання мовчки вірша Г. Петрука-Попика «Мамина мова»:

— З якою інтонацією і в якому темпі слід читати кожен строфу?

— Чим є для автора рідна мова?

— Звідки бере початок любов до рідної мови?

— Які слова показують, що для автора безмежно дорога рідна мова?

д) Опрацювання вірша Д. Білоуса «Чудесні барви».

1) Читання вчителем.

— Як ви зрозуміли назву вірша?

2) Голосне читання учнями.

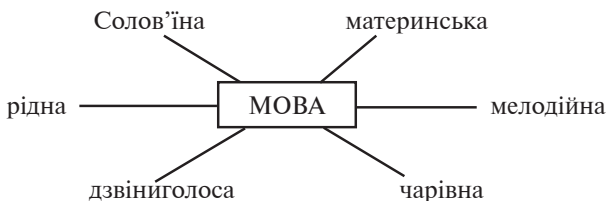
- Поміркуйте! Що нам хотів сказати поет цим віршем?
- Доберіть відповідну інтонацію до двох останніх строф.
- Як треба читати слова діда?

3) Гра «Чи були такі пояснення у вірші?
(Якщо так, діти плескають, ні — розводять руки).

- «Які чудесні барви у нашій рідній мові!»
- «О слово! Будь мечем моїм!»
- «Які відтінки різні від Сейму аж по Сян».
- «У Києві говорять інакше, ніж у Львові...»
- «Вся і давність, і обнова українська мова».

VI. Узагальнення вивченого.

- Що об'єднує вірші, які ми вивчали на сьогоднішньому уроці?
- То ж як наша мова? Давайте складемо «паутинку» до слова «мова».

- Чи можете ви сказати, що знаєте рідну мову, вмієте використувати її багатство у власному мовленні?

(Відповіді дітей узагальненою)

Мова — це не просто звуки, не просто слова.

Як сказав Шевченко:

Ну що б, здавалося, слова,
Слова та голос — більш нічого,
А серце б'ється, ожива, як їх ноче...

Слова — наче польові камінці. І мало їх назбирати до купи. Треба ще й уміти складати речення і правильно промовляти їх.

- Відновіть прислів'я і поясніть їх значення:

«Слово до слова		лід розмерзає
«Від теплого слова		а людину по мові
«Пташку пізнають по пір'ю		зложиться мова

VII. Підсумок уроку.

- Ось і закінчується наша подорож.
- Якою вона була?
- Що корисного взяли для себе?
- Чого вчать вас прочитані твори?

— Любіть і бережіть свою рідну мову! Бережіть так, як берегли її наші діди і прадіди.

Хай ваша мова буде гарною, чарівною, барвистою.

Звучи, рідна мово,
На землі рідній лийся по вінця,
Мово моя українська,
Мово моя материнська.

VIII. Домашнє завдання.

— У куточку читання оформіть виставку книжок, прочитаних улітку.

— Підготуйте коротке повідомлення про улюблену книжку. (Автор, її заголовок, найцікавіші епізоди).

— Підготуйте розповідь про минуле і сучасне книжки.

УРОК 2.

Книжна мудрість

Мета уроку. Розширити знання дітей про види книжок, розкрити складний шлях створення книги, удосконалювати навички орієнтування в книжці; збагачувати словниковий запас школярів; виховувати бажання читати, шанобливо ставитися до книги.

Матеріал до уроку. А. Коваль «Про папір», В. Близнець. «Повчання» В. Мономаха, В. Сухомлинський «Дві сторінки книги», Р. Завадович «Наша книжка»; прислів'я про книжку.

Обладнання: книжкова виставка, кратки-пам'ятки, «Секрети читача»; картки з прислів'ями.

Хід уроку

I. Організація класу.

— Прочитайте девіз нашого уроку:

(Заздалегідь записаний на дошці).

Не просто слухати, а чути.

Не просто дивитись, а бачити.

Не просто відповідати, а міркувати.

Дружно й плідно працювати.

II. Повідомлення теми і мети уроку.

— Щоб дізнатися, про що йтиме мова сьогодні на уроці, нам треба спершу відгадати загадку.

• Сама мовчить, а дітей розуму вчить. *(Книжка).*

— Діти, сьогодні темою уроку є «Книжна мудрість».

В кожному домі, в кожній хаті —
у містах і на селі,
хто навчився вже читати,
має книжку на столі.
Дружба з книжкою— це свято,
Не було б її у нас,
Ми б не знали так багато
про новий і давній час.

— Діти, книга стає нашим постійним супутником, помічником, порадником. Без неї людина сліпа. Книга відкриває великий світ.

III. Читання віршів про книги.

— «Книголюби» прочитають вірші про книги.

Учень.

— Як краплин у Дніпрі,
Як зірок угорі,
Як листя на гіллі —
Стільки книг на землі.
— Є великі й малі,
Є легкі і важкі,
На полицях, в столі,
Наші друзі книжки.
— Книги дружать з дітворою,
Полюби їх у житті —
І улюблені герої будуть друзями тобі.
— Сторінки книжок завітних
Всіх нас доброго навчать,
Працювати, і учитись,
І Вітчизну шанувать.

IV. Робота з виставкою прочитаних книг.

— Хто взяв участь в оформленні виставки книжок до уроку.

— Що захопило вас у цих книжках?

— Як добирали ви книжки для читання?

— Книжки, яких авторів вас захопили найбільше?

— Яку книжку ви порадили б прочитати своїм друзям? Чому?

— Хто припадає, яких правил треба дотримуватися, вибираючи книжку.

V. Опрацювання нових творів.

— Сьогодні, діти, ви принесли на урок багато цікавих і різноманітних книжок, як за змістом, так і оформленням.

— А чи знаєте ви, які були книжки у давнину?

— Сядьте, будь-ласка, зручно і послухайте твір А. Коваль «Про пергамент, папірус і папір».

1) Первинне сприймання змісту статті.

Читання вчителем.

(Завдання для слухання: —На чому люди писали в давнину?)

2) Самостійне читання твору.

Словникова робота (Пергамент, папір, папірус).

3) Відтворення змісту прочитаного з елементами вибіркового читання.

— Коли почали виробляти пергамент?

— Прочитайте, як саме це робили?

— Чому на пергаменті не можна було писати абияк?

— Як ви поясните приказку «І на воловій шкурі не опишеш (того, що зі мною було за ці роки)».

— Прочитайте абзац, в якому говориться, як прийшло до нас слово «папір».

— Що таке папірус? Прочитайте, як папірус готували до письма.

— А де й коли з'явився наш сучасний папір?

— Доведіть словами тексту, що папір сьогодні — наш великий друг.

VI. Доповнення, розширення, уточнення читацького досвіду дітей.

а) Робота над твором «Повчання» Володимира Мономаха.

1) Читання твору учнями мовчки.

— Як по-іншому можна назвати цей текст?

2) Бесіда за змістом твору.

— До чого закликав своїх сучасників і нащадків князь Володимир?

3) Вибіркове читання.

— Кого слід не забувати?

— Кого заповідав шанувати князь?

— Як слід ставитись до убогих, гостя, хворого?

— Що сказано про лінощі, працьовитість?

4) Визначення головної думки твору. (—Відкривайте серце для добра. Добра людина завжди сильніша, мудріша, ніж зла).

б) В. Сухомлинський «Дві сторінки книги»:

1) Самостійне читання учнями.

— Визначте жанр твору.

2) Словникова робота.

— Значення яких слів ви не зрозуміли?

3) Відтворення змісту прочитаного.

— Яка книга лежала на столі?

— Про кого в ній розповідалося?

— Чому загордилася Титульна Сторінка?

— Хто дав оцінку книзі?
— Яке речення є головною думкою твору? (Про великого й мудрого і книга повинна бути мудра).

в) Роман Завадович «Наша книжка».

1) Виразне читання вірша вчителем.

— Який настрій передано у вірші?

2) Повторне читання вірша учнями мовчки.

— Виберіть малозрозумілі для вас слова.

(Пояснюють значення слів колективно).

3) Аналіз змісту.

— Чому книгу автор називає найвірнішим другом?

— Для чого люди читають книги?

— Прочитайте рядки вірша, в яких говориться, чого навчає книга.

— Знайдіть речення, яке виражає головну думку. (Найвірніша з друзів книжка рідна, мила, наша в ній надія, в ній і наша сила).

VII. Секрети читача. Як читати книжки.

— Читайте книжку уважно, не поспішайте.

— Якщо не встигли дочитати книжку до кінця — вкладіть закладку на тому місці, де зупинилися.

— Запам'ятайте прізвища автора книжки та художника, який намалював ілюстрації до неї.

— Прочитавши, поміркуйте над прочитаним.

— Чи знайомі вам інші книги цього автора?

— Що ви знаєте про нього?

— Чи сподобались вам герої книжки?

— Перекажіть її зміст батькам, друзям.

VIII. Робота над прислів'ями про книжку.

(За «Барвисте коромисло». Хрестоматій для позакласного читання.

3 клас»).

IX. Усміхнімося!

— Ти в нас грамотний такий! —

Хвалить мене мама. —

—Тільки ж хто чита книжки

Догори ногами?

Книжку я кручу — дива!

Не збгану нічого —

Де у книжки голова?

Де у книжки ноги?

О. Орач

X. «Про перекладання книг» (з хрестоматії).

1) Читання учнями мовчки.

- Що нового для себе почерпнули із цього тексту?
- 2) Розвиток читацьких навичок.
- Відшукайте найбільший за обсягом абзац (24 абз., с.18)
- Перечитайте його, підрахуйте, скільки разів у ньому трапляється слово книга.

XI. Підсумок уроку.

- Наш урок добігає кінця.
- Чого він нас навчив?
- А де ви можете використати те, про що сьогодні дізналися?
- Бажаю вам черпати мудрість із книжок, бо «хто книги читає, той багато знає».

Це цікаво! У Політехнічному музеї в Москві зберігається томик віршів Т. Шевченка «Кобзар». Його створив український мікро майстер Микола Сядристий. У книзі 12 сторінок, кожна площею 0, 6 мм.

Перегортати сторінки можна тільки загостреним кінцем людської волосинки. Книга змита павутинкою, обкладинка зроблена з пелюстка безсмертника. На обкладинці — портрет поета і зображення хати, де він народився, через мікроскоп можна навіть прочитати вірші. (Ж. «Розкажіть онуку», лютий, 2008 р., с. 130).

УРОК 3.

«Вишиває осінь по канві зеленій...»

Мета уроку. Вчити учнів сприймати змальовані словами образи природи рідної землі у прозорих і віршованих текстах; удосконалювати вміння передавати під час читання настрої твору. Збагачувати словник синонімами й ознаками кольору. Розвивати естетичні почуття дітей, образне мислення і мовлення. Виховувати інтерес до читання творів про природу.

Обладнання: тематичні ілюстрації, композиції з листя, гілок, трави, дитячі малюнки.

Матеріал до уроку. Хрестоматія для позакласного читання «Барвисте коромисло». (с. 19 — 23). О. Пчілка «Як швидко літо проминуло»; А. Костецький «Вересень»; В. Струтинській «Осінь журавлина»; Л. Костенко «Листопад»; «Старі дуби, спасибі вам за осінь», О. Копиленко «Жовкне лист»; І. Калинець «Ліс».

Хід уроку

I. Організація класу.

Створення позитивного емоційного настрою.